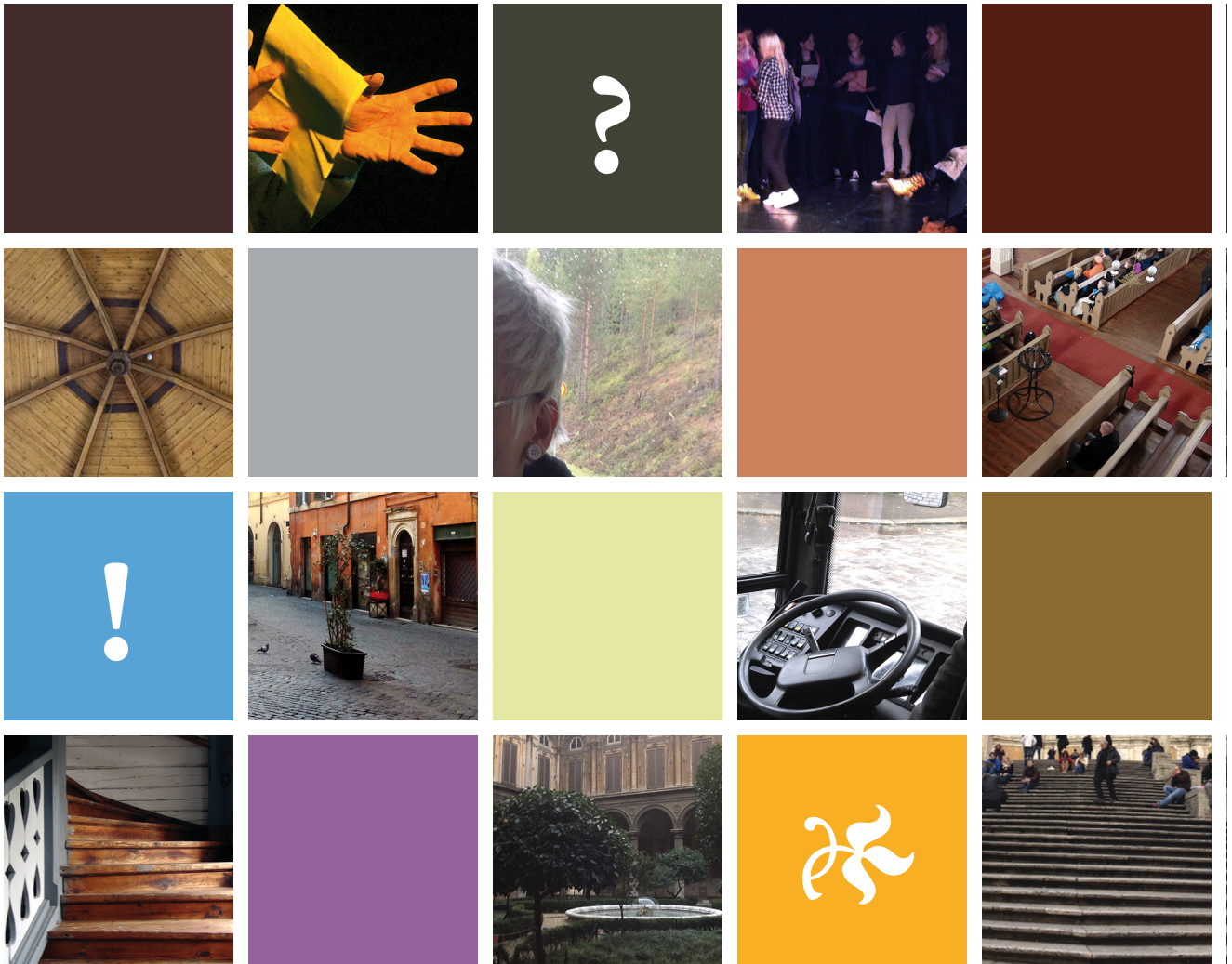

VISIOITA TULEVAISUUDEN KOULUSTA

Toimittaneet Matti Rautiainen, Tiina Silander,
Emma Kostainen, Päivikki Jääskelä ja Ulla Klemola

Sisällys

<i>Matti Rautiainen</i> Pääkirjoitus	3
<i>Päivikki Jääskelä</i> Liikkeen voima – välähdyksiä matkalta	5
<i>Sakari Saukkonen</i> Eheä koulu – kokonainen ihmisyy	11
<i>Tulevaisuuden koulu -ryhmä</i> Visioita 1. Oppiazza	18
<i>Emma Kostiainen</i> Tyhjän tilan lumo	19
<i>Nico Rissanen</i> Koulun sanat	22
<i>Tulevaisuuden koulu -ryhmä</i> Visioita 2. Porta	23
<i>Kristiina Skinnari ja Teija Kangasvieri</i> Englanninkielinen sisällönopetus (CLIL) tulevaisuuden koulun mahdollisuutena ja haasteena	24
<i>Tulevaisuuden koulu -ryhmä</i> Visioita 3. Lähde	26
<i>Tommi Mäkinen ja Kimmo Korpi</i> Hyvää huomenta! Istukaa, olkaa hyvä – Liikkuminen tulevaisuuden koulussa	27
Mielipidepalsta – palautteita bussiseminaarista	34

© 2014 Tulevaisuuden koulu -ryhmä

Taitto: Matti Kortet

Valokuvat: Matti Kortet, Emma Kostiainen, Tiina Silander

ISBN: 978-951-39-5804-6

Pääkirjoitus

MATTI RAUTIAINEN

Tule, vaiisuus. Näin ei puhunut Zarathustra, vaan Saukkosen Sakari aloittaessaan omaa esitelmäänsä Visioita tulevaisuuden koulusta -seminaarissa syksyllä 2013, eikä tuo sivallus jäänyt viimeiseksi. Yleisön nauruhermoja kutiteltiin säännöllisen epäsäännöllisesti koko esityksen ajan. Kun se tapahtui vielä pienen teatterin näyttämöllä, jossa valo oli kohdistettu esiintyjään ja pimeys laskeutunut muualle, syntyi tunne, että oli pikemminkin seuraamassa mainiota, ajatuksia herättävää ja kriittistä stand up -komiikkaa kuin seminaariesitelmää. Useampi yleisöstä taisi olla jonkinlaisessa oppimisen imussa, tahtoi tai ei.

Yksi vääjäämätön visio tulevaisuuden kouluun on, että tuo imu tapahtuu mahdollisimman useasti. Seminaaripäivämme ensimmäinen pysähdys oli Lughangan vanhalla kirkolla. Astuminen kirkkosaliin pakotti kulkijan pysähtymään ja hiljentymään, riippumatta hänen uskonsa määrästä. Tila tekee sen, mitä pitää – tuo ja houkuttaa asian äärelle. Kuinka usein tämä tapahtuu koulussa eli kuinka usein tila on rakennettu niin, että se innostaa ja imaisee opiskelemaan, oppimaan ja opettamaan. Liian harvoin, ainakin fyysisten tilojen osalta. Virtuaalimaailmassa kaikki voi jo nyt olla toisin, kuten erilaisten oppi-

mispelien osalta on saatu havaita. Voisiko olla koulurakennuksessakin?

Intensiivinen ja yhdessä tehtävä työ tarvitsee vastapainon – rauhallisuuden ja hengähdyshetken. Tarvitaan siis tiloja, jotka aktivoivat meidät rauhoittumaan, palautumaan ja tutkimaan itseämme ja näin luomaan balanssia yhdessä tehtävälle työlle. Tarvitsemme molempia – yksityisyyttä ja yhdessä oloa.

Kuinka tämä tehdään? Vaikka tiloilla ja sillä, kuinka jaamme ajan, joka on yhteisessä käytössä, on iso merkitys, se ei poista meidän – opettajien ja oppijoiden asemaa. Jos me emme ole valmiita kokeilemaan, yhdistämään erilaisia, joskus toisilleen vieraalta kuuluvia asioita keskenään ja ennen muuta visioimaan sitä, millainen olisi parempi huominen, mitään ei tapahdu. Tilalla ja ajan uudelleen järjestelyllä voimme kuitenkin edesauttaa asioita. Niin kauan kuin perusasetelma on se, että oppija katsoo edessä istuvan niskaa ja ainoa naama, jonka näemme, kuuluu opettajalle, uutta ei ole odotettavissa. Tämä tuli todeksi myös bussiseminaarissa. Vaikka bussi sinänsä oli kokeilemisen väärsti seminaarin osana, värinää tapahtui siellä, missä olimme toistemme kanssa ilman niska- ja hartiakipuja. Uusi tehdään siis kokeilemalla.

Tämä julkaisu on Visioita tulevaisuuden koulusta -seminaarin jälkihöyryjä. Mukana on muutamien esitysten kiteytymiä, tunnelmia seminaarin varrelta, visioita tulevaisuuteen ja käsitteellisiä hahmotelmia tulevaisuuden raaka-aineeksi. Seminaarin ja tämän julkaisun toimittajana on Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksella toimiva Tulevaisuuden koulu -ryhmä, joka visioi, kehittää käytännössä ja tutkii kehittämäänsä uutta.

Liikkeen voima – välähdyksiä matkalta

PÄIVIKKI JÄÄSKELÄ

Alkuohjeet bussiseminaariin osallistujille

Bussi starttaa klo 10.15 Seminaarinkadulta yliopiston kirjaston edestä. Löydät kyllä porukan tai porukka löytää sinut, bussi odottaa matkalle lähtijöitä. Mukaan lämmintä vaatetta, käveltävät kengät, haaveita, kurkotuksia tulevaan ja jakamisen halua. Yhdessäoloa rakentavana kysymyksenä: mikä on sinun visiosi tulevaisuuden koulusta?

Lähdön mainingissa

Auton ratissa aamuliikenteessä, kohti bussiseminaarin lähtöpaikkaa. Autoradiossa soi:

*Mun silmissäni maailma näyttää
sumuiselta ja kauniilta.*

*Jos tulevaisuus haaveeni täyttää,
jään lepoon enkä tahdo
enää syntyä uudelleen.*

*Tie ajatuksiin, tule mukaan.
Tie ajatuksiin, tule mukaan.
Tie ajatuksiin, tule...**

Kertosäe koukuttaa ja tunkee läpi kaikkien muiden ajatusten. Jostain syystä

pohdin sen sisältöä erityisellä tavalla tänään. Tulevaisuusorientaatio haavekuvinä ja rohkeutena ottaa uusia askelia on tärkeää. Se rakentaa tietä muutok-

seen ja itseän muutoksen tekijänä.

Kirjaston eteen oli kokoontunut muutamia odottavan näköisiä ihmisiä. Samalle matkalleko? Kyllä vain, siispä bussia odotellen... Rypäs opiskelijoita, kollegoita - uusia ja vanhoja tuttuja, opettajia toisista oppilaitoksista, eri-ikäisiä ihmisiä, miehiä ja naisia.

Bussi saapui pian ja matka voi alkaa. Kampusmuusikot piipahtivat bussissa ennen starttia toivottaen esityksellään osallistujat tervetulleiksi matkalle.

Bussissa olemisen koodit

Julkilausutut bussissa olemisen koodit haastoivat osallistujia heti alkuun aktiivisen toimintaan. Nämä koodit olivat:

- 1 Tutustu toiseen:** Tarkoitus on, että bussissa istuttaisiin sellaisen viereen, jota ei niin kovin hyvin vielä tunne.
- 2 Jätä jälkiä:** Jokainen saa pienen A5 ruutuvihon muistiinpanojen tekemistä varten.
- 3 Nauti matkan aikaisesta seminaariohjelmasta:** Luvassa on eri tavoin osallistavia esityksiä tulevaisuuden koulun tematiikasta.

Seminaari bussissa rikkoi kertaheitolla seminaarin alkuun liitettävät muodolliset odotukset. Väki pakkaantui bussiin, kävi rohkeasti keskustelemaan vierustoverin kanssa. “Minkälaisella fiiliksellä liikkeellä? Mitä ovat bussimatkakokemukset? Tuleeko käytettyä bussia? Milloin viimeksi ja millaisessa tilanteessa? Rentoja letkautuksia olkapäiden yli, arvailuja matkakohteesta.

Tilanne kirvoitti vapaudessaan lennokkaaseen ajatuksen vaihtoon. Se avasi pian myös mahdollisuuden tutustua viereiseen matkakumppaniin aivan eri näkökulmasta kuin ennen. Mieleeni muistui erään luokanopettajaopiskelijan kertoma leirikoulukokemus,

jonka arvoa hän teroitti erityisesti oppilaan kokonaisvaltaisemman tuntemisen näkökulmasta. Koulussa ja työssä, niiden rakenteissa ja rooleissa, näemme ja opimme tuntemaan vain tietyn osan ihmistä. Pitkälle institutionalisoidussa yhteiskunnassa mukaudumme myös nopeasti toimimaan erilaisissa rakenteissa, koska elämme niiden keskellä. Hetkellinenkin ulostulo tällaisista totunnaisista rakenteista avaa silmiä joskus hyvinkin yksinkertaisille, mutta olennaisille asioille arkeen piiloutuneille asioille. Esimerkiksi vaikkapa toisen kohtaaminen kokonaisuutena tai ainakin kokonaisempaan ihmisenä.

Matkalla kohti tuntematonta - kasvun jälkiä ruutuvihkoon

Matkakohteet ja -reitit olivat vain matkan järjestäjien tiedossa, niitä valottiin vähitellen matkan edetessä. Osallistujat tiesivät vain matkan alkamis- ja päättymisajankohdan. Niinpä suurin osa seminaariväestä matkusti niin sanotusti kohti tuntematonta eläy-

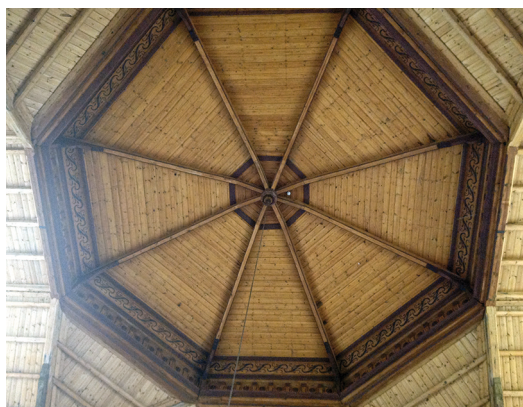
tyen senhetkiseen matkan vaiheeseen. Oli mielenkiintoista tehdä havainto, että tietämättömyys matkakohteesta ei näyttänyt vaivaavan osallistujia. Oli lupa heittäytyä matkan vietäväksi ja luottaa matkanjärjestäjiin. Kuulin yhden lähellä istuvan matkantekijän kommentoivan tilanteesta, että “metkaa matkustaa näin”.

Matka-aikaa ensimmäiseen kohteeseen oli noin puoli tuntia. Matkan aikana Merja Juntunen, Johanna Kainulainen ja Petri Kainulainen virittivät meidät pohtimaan merkityksellisimpiä oppimiskokemuksiamme sekä pohtimaan, millaisia taitoja olemme oppineet koulun ulkopuolella sekä mitä olemme oppineet itseämme nuoremmilta. Pohdinnan tuloksia jäsennettiin vieruskaverin kanssa A5 ruutuvihkoon. Työskentelyn aiheena oli “*Kun muualakin oppii. Informaalisen oppimisen arvostuksesta*”. Ruutuvihkotyöskentelyn tuiskeessa suorastaan unohtui ajankulu ja se, että olemme tien päällä. Pällimmäisenä asiana ajatuksissa kuiski, onko nykykoulussamme aidosti tilaa oppijoille elämismaailmoineen.

Hiljaisuuden sinfoniaa

Ensimmäinen matkakohtemme oli Luhangan kesäkirkko, missä kirkkohera toivotti meidät tervetulleiksi. Tämän jälkeen meillä oli mahdollisuus ja lupa siirtyä varsinaiseen keynote listener –seminaariesitykseen, eli kuuntelemaan

hiljaisuutta. Tehtävänantona oli saada selville, mitä itse kukin kuulee tulevaisuuden koulusta. Alko kiireetön vaihe, jossa kukaan ei velvoittanut pysymään paikallaan, liikkumaan, kirjoittamaan, miettimään, hakemaan yksinäisyyttä tai yhteisöllisyyttä. Kuitenkin kaikkea näitä alkoi tapahtua.

Hiljaisuuden session jälkeen kokoonnuimme eri puolille kirkkoa pieniin porukoihin, reflektiopajoihin, jakamaan hiljaisuuden virittämiä ajatuksiamme tulevaisuuden koulusta. Reflektointi myös runsaasti kysymyksiä, joita täytyy ajan kanssa sulatella.

- ✂ Mikä on suhteemme luontoon vs. teknologiaan?
- ✂ Erkaneeo ihminen teknologian myötä luonnosta vai käykö päinvastoin?
- ✂ Pystymmekö edelleen olemaan lähellä toista, kuitenkin kohtaamatta?

- ✂ Millaisissa suojamuureissa elämme?
- ✂ Minkälaisille asioille avaamme oven ja millaisille pidämme oven visusti kiinni?
- ✂ Mikä ajaa meidät liikkeelle?
- ✂ Mitä kuolemasta oppii? Entäpä pysähtyneisyydestä?
- ✂ Miten tutut tilat normittavat meitä?
- ✂ Mikä estää rakentamasta toimivia oppimisympäristöjä?
- ✂ Mihin rakennuksia tarvitaan, oli sitten kyse hengellisyydestä tai oppimisesta?

Yksinkertaisten asioiden vaikeus

Matkamme jatkui Luhangan kirkolta Ruohtulan tilalle, jonka isäntäväki ja lämpöinen pirtti odottivat nälkäisiä kulkijoita. Muutos kesäkirkon (syksyiseen vuodenaikaan nähden) kylmän kalskeasta kirkkosalista vasta lämmityn uunin ja herkkupatojen tuoksuiseen isoon, mutta tiiviiseen maalaispirttiin oli kouriintuntuva. Oli mielenkiintoista huomata, miten historia kummassakin tilassa - kirkossa ja maatalossa - omalla tavallaan ovat läsnä ja tuovat nykytilaan tuulahduksia menneistä... sukupolvista, arvopohjasta, suhteestamme itseän. Paikat nostavat esiin erilaisia tunteita.

Hetki sitten kyselimme kirkon reflektiopajassa toisiltamme, hakeeko ihminen tarvelähtöistä toimintaa. Tässä vaiheessa matkaa oli tunnustettava, että nälkä suuntasi ajatuksia Ruohtulassa jo kovasti ruuan suuntaan. Niin yksinkertaisia me ihmiset olemme!

Yksinkertaisuus näyttäytyi meille kuitenkin tuolla maatilalla myös vakavampina sisällöllisinä kysymyksinä koulusta: Mitkä ovat kaikkein yksinkertaisimpia asioita elämässä? Miten koulu tulee vastaa näissä kysymyksissä? Asettauduimme Ruohtulan pirtissä yhteen isoon rinkiin. Tiina Nikkola ohjasi meidät kokonaisuena ryhmänä ylläpitämään yhteyttä toisiimme ilman sanoja niin, että emme menettäisi tätä yhteyttä kehenkään. Puheenvuorossaan *”Paikka ajatella – parasta mitä koulu voi tarjota”* hän ohjasi meidät miettimään yhteisöllisyyden tarvetta ja edellytyksiä koulussa. Pohdimme muun muassa ryhmän pysyvyyttä ja sen tarvetta, ryhmässä esiin nousevia tunteita ja niiden käsittelyä sekä ryhmän ohjaajan valmiuksia. Nico Rissanen puolestaan veti seminaariväkeä osallistavan, liikunnallisen toimintatuokion, joka nosti esille yhteisen tavoitteen, yhdessä tekemisen ja yhteistyön merkityksen. Tämän jälkeen Nico luki ääneen itselleen tärkeitä koulun sanoja (ks. sivu 22), joista lopuksi keskusteltiin.

Pyrähdyksiä bussissa ja bussiin

Paluumatka Jyväskylään toi mukanaan vieraita kieliä. Matka alkoi Johannes Verasdonckin johdolla hollanninkielisenä seminaariväkeä aktiivisesti osallistaen. Pureduimme hänen ja Merja Kauppinen opastuksella kielenopetuksen uudistamisen kysymyksiin eläytyen tarinoiden ja laulujen kautta. Vetovuoroon astuivat myöhemmin Teija Kangasvieri ja Kristiina Skinnari, joilta saimme kuulla aimo annoksen faktoja kielenopetuksen nykytilanteesta ja kehittämisen tarpeista. Kortepohjan koulun parkkipaikalta joukkoon liittyi vielä CLIL-opettaja Kati Loponen, joka täydensi omilla kokemuksillaan ja näkemyksillään koulun kieltenopetuksen nykytilaa.

Teatterielämyksiä Miilulla

Jyväskylään saapuessamme alkoi kuisuttelu, että olisimme matkaamassa kohteeseen, joka on hieman erikoisessa paikassa – maan alla. Bussiseminaarin viimeinen varsinainen ohjelmanumero tiivistyikin Miiluteatterin hämyisissä kellaritiloissa. Oli aika koota päivän antia ja luotsata sitä kohti konkreettisia tekoja. Sakari Saukkonen lausui alkuun rempsestä tyylistään tunnettuun tapansa monologin koulun nykytilasta ja eheyden tavoittelusta. Puhe sisälsi ironiaa ja vakavuutta niin koulun muuttamisen mahdollisuudesta kuin

sen mahdottomuudesta. Niin, muuttuuko todella mikään? Ja ketkä ovat tekijät? Pienen teatterin katsomossa on vaikea katsoa ohi tai jäädä katselemaan muutosta ulkokehälle.

Opettajankoulutuksessa juuri aloittanut luokanopettajaopiskelijaryhmä Opet Pilvissä huokui innostusta oppijälähtöisyyttä ja teknologiaa esiin nostavalla esityksellään *Our dream*. He ilmensivät omalla seminaariosallistumisellaan ja -esityksellään sitä, että muutosta ja toisin tekemistä on tuettava jo opettajankoulutuksessa. Kuin jatku mona tälle esitykselle seminaaripäivän ohjelma päättyi opettajankoulutuksen Tulevaisuuden koulu -ryhmän organisoimaan yhteistoiminnalliseen konstruktion *Tulevaisuus pelissä*. Siinä jokaisella paikalla olijalla oli mahdollisuus osallistua esitykseen tuomalla tyhjään tilaan, teatterin tyhjälle näyttämölle, ajatuksensa siitä, millä tavoin ja kenen kanssa voisi omalta osaltaan olla mukana tulevaisuuden koulun rakentamisessa. Kokemus konstruktion

rakentamisesta oli huikaiseva. Yhden mukaantulo saattoi vahvistaa jotain jo alkuun laitettua, orastavaa teemaa; toisen kerran taas se aiheutti suunnan muutosta ja roolien uudelleen etsintää. Jokaiselle muutoksenteikijälle kuitenkin löytyi paikka.

Ensifiiliksiä matkan päätteeksi

Outoa, erilaista, virkistävää. Mielessä sinkoilee tilanteita, kohtaamisia ja ajatuksia herättäviä tunnelmia eri tiloissa. *Outoa* - että ventovieraiden ihmisten kanssa voi kokea niin lyhyessä ajassa yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. *Erilainen* - matkaa käytetään metaforana, kun kuvataan oppimisprosessia, ehkä tietämättä miten suuri merkitys itse matkanteolla ja paikan vaihtumisella sanan konkreettisesti merkityksessä on oppimiselle. *Virkistävä* - voimaannuttava kokemus! Matka kiteytti hyvin sen, että muutos syntyy tahdosta ja toisin tekemisestä, ei itsestään.

Tepastelen kampuksen poikki kohiti parkkipaikkaa. Aamun biisi radiossa täyttää jälleen mielen. Tuntuu oudolta, sillä sen sanat elävät...tämän bussiseminaarin jälkeen jotenkin entistä merkityksellisemmin.

*Tahdon viedä sut matkalle ajatuksiini
ja oivallukseni opettaa.*

*Haluan avata silmäsi, uudistaa katseesi
ja epätoivon tukahduttaa.*

*Joskus virta katkeaa tai sitä on liikaa
Mutta voi tahto nuorallatanssijan
nostaa ilmaan
Mun silmissäni maailma näyttää
sumuiselta ja kauniilta
Jos tulevaisuus haaveeni täyttää,
jään lepoon enkä tahdo enää
syntyä uudelleen. **

Bussiseminaari - ajallisesti etäämpänä kokemuksena

Liikkeellä on yllättävän vahva ajatuksia avaava ja rakenteita rikkova voima: Liike synnyttää uusia ajatuksia ja tuo ajatteluun moniulotteisuutta. Liike myös vapauttaa muodollisen tilanteen asettamista käyttäytymisvaateista ja siten ajattelua jäykistävästä rakenteista (kuten esimerkiksi millaista puhetapaa, sisältöä jne. odotetaan). Jotain tällaista koulussakin tarvittaisiin. Ehkä olemme myös taipuvaisia ajattelemaan, että liike ennemmin erottaa ihmisiä, hajottaa ryhmiä kuin yhdistää niitä. Tämä kokemus liikkeestä kuitenkin avasi mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin ja toisaalta nähdä toinen, tutumpikin ihminen kokonaisemmin.

* Neljä Ruusua: Tie ajatuksiin

Eheä koulu – kokonainen ihmisyyys

SAKARI SAUKKONEN

Maailman paras peruskoulu

Suomalainen peruskoulu on kansainvälisten arviointien mukaan vähintään hyvä, ellei suorastaan erinomainen. Oppimistulokset ovat parhaimmillaan huipputasoa. Samalla kouluviihtyvyys on arvioitu huonoksi suomalaisten lasten ja nuorten keskuudessa. Voi tietenkin olla, ettei meillä ole tapana hehkuttaa hyviäkään kokemuksia, joten pidättäväinen suhtautumisemme ja etäinen kiinnittymisemme sosiaalisiin verkostoihin johtaa viihtyvyysvertailussa mitavirheeseen. Oppimistuloksemme ovat kuitenkin kärkipäätä – eikö se riitä?

Tuemme kaikkia yksilöllisen tarpeen mukaan

Hyvät oppimistulokset kaipaavat selityksen. Yksi selitys on, että Suomessa oppimisen tukitoimet ovat ainakin omasta mielestämme maailman huipuluokkaa. Oppilaille on tarjolla kolmiportaista tukea kunkin yksilöllisen tarpeen mukaan. Kääntöpuolena on erityisopetusta saavien oppilaiden huomattava määrä. Yli neljännes peruskoululaisista saa lukuvuoden mittaan erilaista erityisopetusta. Oppimisen tu-

kea, kyllä, mutta tuosta neljänneksestä merkittävä osa siirretään erityisluokkiin tai -kouluihin pois lähiyhteisöistä. Yksilöllisen oppimisen tuen hintana on sosiaalinen eristäminen.

Tässä jatkamme yhteiskuntamme yhden pimeän puolen perinnettä. Ei ole kovinkaan montaa vuosikymmentä siitä, kun meillä oli mahdollista steriloida kansalainen vastoin hänen tahtoaan kehitysvammaisuuden perusteella. Pintaa raaputtamalla konsensus-Suomen lähihistoriasta paljastuu synkkiä asioita. Turun saaristossa sijaitsevalle Seilin saarelle kuljetettiin reilu satakunta vuotta sitten parantumattomasti sairaiksi luokiteltuja ihmisiä ja mukaan annettiin lautatarpeet oman arkun rakentamiseksi. Itsenäisyytemme murroksessa naapurit lahtasivat toisiaan ja esimerkiksi nyt niin idylliset Tampereen keskustan kadut värjäytyivät työväestön verestä. Mielisairaalamme ovat olleet maailman huippua aina 90-luvulle saakka, mikäli mittapuuna pidetään suljettujen osastojen sairaansijojen määrää suhteessa asukaslukuun.

Menneet ovat menneitä – nyt olemme jo avarakatseisempia. Niinkö? Suomessa keskustellaan, voidaanko tänne

ottaa vastaan muutamia satoja syyrialaisia pakolaisia sisällissodan varjosta. Samaan aikaan Ruotsissa on lehtitietojen mukaan jo yli 5000 syyrialaispakolaista. Yhteiskunnallinen eriarvoistuminen on lisääntynyt monien mittarien mukaan. Tuemme edelleen heikompia, mutta vaadimme yhä useammin avulle vastikkeellisuutta ja kysymme entistä useammin yksilön vastuullisuutta. Yksilön vastuu ei sinänsä ole huono asia, mutta esimerkiksi huonosti vetäville työmarkkinoille pyrkivistä nuorista voi meidän keskiluokkaisten ja keski-ikäisten puhe yrittäjämäisestä asenteesta ja kouluttautumisen tärkeydestä kuulostaa vähintäänkin ärsyttävältä ellei suorastaan vittuilulta. Maahanmuuttajien mahdollisuudet pärjäämiseen Suomessa ovat myös edelleen monesti rajalliset.

Nuorten syrjäytymisen, pitkittyneen työttömyyden, hyvinvointipalvelujen purkamisen ja yhteiskunnallisen ilmapiiriin kovenemisen seurauksena yhteiskunnassamme on uhkana eriarvoistumisen, katkeruuden ja eturistiriitojen kärjistyminen. Tuskin verenpunaisia katuja aivan pian nähdään edes Tampereella, mutta yhteiskunnallisen näköalattomuuden lisääntyminen oireilee väkivaltarikollisuuden yleisenä sekä erityisesti nuorten omaisuusrikosten määrän kasvuna. Tilastot voi käydä itse kukin helposti katsomassa Tilastokeskuksen sivuilta. Sosiaaliset ongelmat puolestaan voi käydä toteamassa kaupungin keskustassa perjantai-iltaisain.

Ei yksilöinä, vaan yhdessä

Suomalaisen peruskoulun sekä yleissivistävän koulun yhteiskuntapoliittisena tehtävänä tulisi olla kaikin keinoin lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tunnetta siitä, että olemme samassa veneessä, että rakennamme yhteiskuntaa toinen toistamme tukien kaikkien parhaaksi. Ei ainoastaan globaalin kapitalismin, osakekeinottelijoiden, optiomiljonäärien, yritysjohtajien ja huippupoliitikkojen parhaaksi, vaan myös heikoimpien, köyhien, vanhojen, vammaisten, muualta tulleiden ja toisella tavalla ajattelevien parhaaksi. Rakentaisimme yhdessä ihan tavallisen arjen yhteiskuntaa ja tavallista, kokonaista ihmisyyttä, eikä vain osaamisen ja huippujen yhteiskuntaa.

Koulun tulisi rakentaa osallisuuden yhteiskuntaa, jossa jokaisella ihmisellä on luovuttamaton oikeus olla osallisena oman ja yhteisen elämän rakentamisessa niiden voimavarojen ja taitojen avulla, joita hänellä on. Nyt niin ei tapahdu. Hyvää tarkoittava erityisopetus on todellisuudessa erottelevaa ja luokittelevaa. Kuten kirjailija Maria Syvälä on todennut: ”On turha hämmästellä nuorten syrjäytymistä, jos he erityisryhmiin syrjittyinä joutuvat päivittäin olemaan erillään muista ikätovereistaan, ja kokevat siksi olevansa heitä huonompia.” Oppimisen tuen varjolla koulussa luokitellaan lapset ja nuoret voittajiksi ja häviäjiksi. Oppimista tulee tietenkin tukea, mutta ei koulun kellarikerroksen

erityisluokassa, ei kahden tunnin päivittäisen taksimatkan päässä erillisessä koulussa, eikä edes lähempänä sijaitsevassa erityiskoulussa eikä siinäkään erityisluokassa, joka on sijoitettu paraatipaikalle rehtorin kanslian viereen. Erottelu on epäeettistä ja monien tutkijoiden mukaan myös oppimisen kannalta varsin tehotonta.

Lähiyhteisön toiminnasta ja sosiaalisista suhteista osattomaksi jättäminen ei ole epäeettistä ainoastaan erityisoppilaiden kannalta. Se on vahingollista myös ns. tavallisten oppilaiden näkökulmasta. Heille ei anneta mahdollisuutta kohdata, kokea ja elää elämän monimuotoisuutta. Siivoamalla luokista monimuotoisuutta vahvat oppivat pärjäämään vahvojen kanssa, mutta eivät ymmärtämään tai kunnioittamaan moninaisuutta.

Joku varmaan inttää tätä lukiessa, että erityisopetus on yksilön parhaaksi ja sinne ei pääse tai joudu ilman hyviä syitä. Niin, ne hyvät syyt ovat tilastojen mukaan yleisesti seuraavat: olet poika ja vanhempasi eivät puhu suomea äidinkielenä. Käykääpä kunnan peruskoulussa: starttiluokasta alkaen erityisluokissa on silmiinpistävän paljon tummatukkaisia, suklaasilmäisiä pikkupoikia.

Sen sijaan ihan oikeita vammaisia lähikoulun erityisluokissa näkee harvoin – heidät on siivottu jo hyvissä ajoin erityiskouluun pois muiden jaloista. Eri-

tyiskoulussa kun on paremmat tilat ja välineet ja osaavampi henkilökunta. Hohhoijaa! Esteettömiä tiloja ei liene ihan mahdotonta suunnitella ja rakentaa, useimmat apuvälineet eivät ole avaruusteknologiaa ja suomalaisten opettajien koulutustaso on maailman huippuluokkaa. Ainakin niin me väitämme. Luokkakootkin ovat kansainvälisesti vertaillen varsin maltilliset - alakouluissa parinkymmenen oppilaan tienoilla ja yläkouluissa hieman vähemmän. Luulisi siis hyvin koulutetun maisterin pystyvän pedagogisesti selviämään elämän moninaisuuden kanssa.

Mutta kun ei. Poikkeuksia voi olla, mutta yleensä ei. Meillä koulut ja opettajat ovat tottuneet valikoimaan oppilaansa. Erityispedagogiikan ja erityisopettajien ammatin yhteinen vahva eetos ruokkii myös osaltaan valikoimisen ja syrjäyttämisen mekanismeja. Seilin, Tampereen, muukalaiskammoisuuden ja sielujen luokittelun perinne elää meillä vahvasti. Lapsen parhaaksi, mitenäs muuten. Onhan se nyt sokealle mukavampi olla muiden sokeiden kanssa eikä näkevien keskellä samoin kuin aggressiivisen lapsen on luonnollisempaa viettää päivänsä muiden nyrkkipukarien keskellä sen sijaan, että pistettäisiin hyvin käyttäytyvien joukkoon. Joku roti se on oltava koulutyössä!

Koko maailma on yhteisömme

Erinomainen suomalainen koulu siis luokittelee ja jaottelee oppilaita ja siten pirstoo yhteisöjä tukien uusliberalistisen talouspolitiikan mukaisen luokkayhteiskunnan rakentamista. Kuten sanottua, tavoitteen tulisi olla päinvastainen, eheyttävä, kaikkien osallisuutta tukeva koulu.

Perusteet eheämmälle koululle ovat löydettävissä myös laajoista globaaleista kehityskuluista. Sama sosiaalisen yhteisvastuullisuuden idea, jonka vuoksi kaikkien tulisi saada olla osallisia omissa lähiyhteisöissään, on taustalla pyrkimyksille suunnata koulujen oppimissisältöjä ja -tavoitteita kohti ekologisesti ja eettisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamisesta.

Hyvilläkään oppimistuloksilla tai jäätävällä bisnesosaamisella ei ole merkitystä silloin, kun maailma ajautuu kohti ekologista kriisiä. Ilmaston lämpeneminen, ympäristön pilaantuminen, luonnonvarojen riistäminen sekä väestönkasvun jatkuminen tuottavat kaikki pitkän ajan pahoinvointia, jonka hintaa olemme jo alkaneet maksaa. Lapsemme maksavat vielä suuremman hinnan lapsenlapsistamme puhumattakaan. Siinä vaiheessa, kun Lauttasaari on maininta merikartassa ja kun homekoulun sijasta voimme soutaa uimakouluun, tulevaisuuden rakentamisen pelimerkit ovat jotain aivan muuta kuin mitä edes osaamme kuvitella.

Kauhuskenaario? Ehkä, mutta esimerkiksi kansainvälisen ilmastopaneelin ennusteiden mukaan täysin mahdollinen lähimmän sadan vuoden aikana. Sadan vuoden - ei siis koske meitä? Näin olemme ajatelleet ja näin olemme toimineet, vaikka retorisesti jo useamman vuosikymmen ajan ns. ympäristötietoisuus on lisääntynyt ja ns. kestävä kehityksen politiikka on tullut hovikel-poiseksi.

Ensin pitää luopua ahneudesta

Yksi asia ei kuitenkaan ole globaalisti kovinkaan paljon muuttunut. Nimittäin ahneus. Ihmiskuntana, kansakuntana, valtioina, kuntina, yrityksinä, perheinä, kansalaisina ja yksilöinä olemme useimmiten ahneita. Kulutamme enemmän kuin mihin maapallon kantokyky riittää. Vuosittain käytämme puolentoista maapallon resurssit. Joka vuosi ja näin on ollut jo pitkään eikä loppua ole näkyvissä ilmastopäämuksista, aurinkopaneeleista ja vihreän liikkeen parlamentarisoitumisesta huolimatta.

Maailmankuvaamme tulisi uudistaa ja lopettaa uskottelu, että talouskasvu ja ympäristön riistäminen voi jatkua. Siksi niin opetussuunnitelmien, niiden tulkinnan, koulun opetuksen kuin tekemisen tapojen tulisi muuttua kohti ekologisesti eheyttävää ajattelu- ja toimintatapaa. Samalla tavalla kuin osallistamisen mahdollistaminen kaikille

edellyttää vääränlaisesta yksilökeskeisyydestä luopumista, edellyttää ekologisesti eheän koulun rakentaminen lyhytnäköisestä yksilön hyvään keskittymisestä luopumista ylisukupolvisen vastuun hyväksi. Minä en ole täällä itseäni varten. Ehkä lapsiani varten, mutta etenkin lapsenlapsiani varten. Kaikki mitä teen nyt, voi olla minua hyödyttävää ja ehkä jotain hyvää valahtaa myös lapsilleni, mutta mitä todennäköisimmin lapsenlapseni kiroavat minut kuumaan pätsiin, koska itsekkään toimintani vuoksi heidän edellytyksensä elää maapallolla ovat oleellisesti meidän sukupolveamme heikommat.

Ellei jotain ihmeitä tapahdu. Ehkä keksimme vihdoin, kuinka hallita fuusioenergian tuottamista. Ehkä onnistumme kierrättämään sataprosenttisesti kaikki harvinaiset maametallit. Ehkä muitakin ihmeitä tapahtuu. Nimittäin jos ei tapahdu, hiilidioksidipäästöt kasvavat edelleen, ilmasto lämpenee ja merenpinnan taso nousee kaikkialla. Ja jos maametallit loppuvat, loppuu myös iso osa telekommunikaatiosta ynnä muusta niin hienosta ja kätevästä kulutuselektroniikan arkikäytöstä. No, ehkä me keksimme jotain.

Tärkeintä kuitenkin on, ettei tarvitse nähdä vaivaa. Ettei tarvitse luopua mistään. Luotetaan insinööreihin ja tiedehenkilöihin. Eletään edelleen kuin siat pellossa. Unohdetaan maailman kaksi miljardia aliravittua. Unohdetaan Bangladeshin tekstiilitehtaiden lap-

sityöläiset – sitä paitsi koko maahan huuhtoutuu mereen ilmaston lämmetessä. Ratkeaa sekin ikävä asia.

Globaalisti vastuullinen pedagogiikka ei ole helppoa. Se on tasapainoilua tosiasioiden, arvioiden, syyllistämisen, syyntakeettomuuden, kuvitelmiin, toiveiden ja mahdollisuuksien kesken. Totta kai pitää edelleen panostaa tieteeseen ja osaamiseen. Ihmiskunnan pitää etsiä keinoja selvittää. Samalla pitää kuitenkin panostaa myös eettiseen vastuullisuuteen, globaalisti eheän maailmankuvan luomiseen, jossa ei uskotella tuleville veronmaksajille, että juhlapöytä on aina yhtä runsaasti katettu kuin nyt.

Toiminnallisesti eheä koulu

Kolmas tajunnanvirtani tuottama eheän koulun kuva on pedagoginen. Se on liitettävissä käytännöllisenä ratkaisuna kumpaankin edellä hahmoteltuun eheyttämisuuntaan, inklusiiviseen ja ekologisesti eettiseen eheyttämiseen.

Nykyisen koulun tarjoama maailmankuva on jaettu oppiaineisiin. Oppiaineiden sisällöt opetetaan pitkälti oppikirjojen, painettujen ja joskus jo sähköisten, avulla. Oppikirjoihin liittyy usein myös erilaisia tukimateriaaleja, kuten ns. työ- tai harjoituskirjoja. Oppilaat on jaettu syntymävuoden mukaan samanikäisten luokkiin ja koulupäivä on tavallisimmin jaoteltu lyhyisiin jak-

soihin, joita kutsutaan vakiintuneesti oppitunneiksi.

Kaikki edellisessä kappaleessa mainittu on pääosin mystiikkaan, ritualismiin ja tapainturmellukseen perustuvaa konservatismia vailla syvemmän rationaalisia perusteita. Noin vain on totuttu toimimaan. Tunnetusti maailma, elävä elämä, ei jakaudu oppiaineisiin. Maailmassa on asioita, tapahtumia ja ilmiöitä. Niiden ymmärtämiseen, selittämiseen ja hallitsemiseen tarvitaan monenlaista tietoa, joskus fysiikkaa, joskus kemiaa, joskus taloustiedettä ja joskus jopa sellaista huttua kuin musiikki. Siten, samalla kun on aika ajoin syytä erottaa jokin näistä tiedonaloista täsmällisen tarkastelun ja opiskelun kohteeksi, niin pääosin maailmaa on tarkoituksenmukaista selittää ja ymmärtää tiedonaloja yhdistämällä. Näin siis tosielämässä, mutta ei koulussa. Ei toki, jokin roti pitää koulussa olla!

Maailma, siis elämä, sisältäen itse kunkin yksilön oman eletyn elämän, tuottaa rajattoman määrän oppimateriaaleja. Jos opettajalla on yliopistosivistys ja jonkinlainen pedagoginen ymmärrys, tätä rajatonta tietovarantoa luulisi osaaavan hyödyntää. Tiedämme kuitenkin, että näin tehdään harvakseltaan. Sen sijaan että opiskeltaisiin autenttisesti, luetaan mieluummin kirjoja ja mikä vielä pahempaa, täydennellään erilaisia tyhjiä viivoja kustantajan kalliisiin työkirjoihin. Jos oppikirjan jotenkin vielä ymmärrän ja hyväksyn jonkinlaisena

oheislukemistona, niin työkirja on pedagogisesti jotain niin perverssiä, että on parempi jättää se sanomatta.

Tietenkin jos haluaa ylläpitää suomalaista kustannustoimintaa, on syytä edelleen ostaa painettuja oppikirjoja ja etenkin työkirjoja.

Län suhteen homogeeniset luokat on monissa tutkimuksissa todettu heterogeenisiä luokkia huonommiksi oppimisympäristöiksi. Oli heterogeenisyys mitä tahansa, ikään, sukupuoleen, etnisyyteen tai muihin ominaisuuksiin liittyvää, niissä oppimistulokset ovat vähintään yhtä hyviä tai yleensä parempia kuin homogeenisissa luokissa. Minusta selitys on yksinkertainen. Lasten kulttuurihistoriallisesti luontaisin tapa oppia on mallioppiminen. Jos hiekkalaatikolle pannaan kymmenen kaksivuotiasta, joista kukaan ei osaa tavaroiden jakamisen käytäntöjä tai yhdessä leikkimisen sääntöjä, niin lopputulos on arvattavissa. Siinä sitä hyvin koulutettua aikuista tarvitaan erotuomariksi ja sairaanhoitajaksi kolhuja paikkaamaan.

Sama toistuu kaikissa lapsiryhmissä. Kun koulussa vielä toiminnan keskus on enemmän tai vähemmän tähtituksesta innostunut opettaja, niin vähän on tilaa aidolle oppimisvuorovaikutukselle. Sellaiselle, jota tapahtuu silloin, kun lapsuuden ja nuoruuden moninaisuus on läsnä. Siksi monienikäisten ryhmissä, jos aikuinen osaa ti-

lanteen hyödyntää, opitaan hyvin. Siksi, ei pelkästään vammaisten oikeuksien tai yleisten eettisten hyminöiden vuoksi, monenlaiset lapset ja nuoret tulee saattaa toimimaan keskenään.

Jos koulussa opiskellaan eheytyneesti, oppituntijaot purkautuvat luonnostaan. Tietenkin tarvitaan jotain yhteistä, ruokailuaikoja, liikuntatilojen varauksia jne., mutta elämisen rytmin voi järjestää paljon paremmin ja eheämmin kuin miten se tapahtuu oppituntien mukaan aikataulutetussa koulussa.

Ai niin, kotitehtävistä luopuisin myös eheässä koulussa, koska useiden tutkimusten mukaan niistä ei ole oppimisen kannalta mitään hyötyä. Jääköön nyt kuitenkin vain lyhyen maininnan varaan – olen varmaan ollut jo tarpeeksi ärsyttävä ilman ”kotitehtävät pois” -juulistusta.

Toimi yhdessä muiden kanssa

Olen mielestäni edellä hahmotellut sekä pedagogisesti, sosiaalisesti, eettisesti että ekologisesti eheän koulun ideaa. Jonkun mielestä olen ehkä vain piruillut korkeatasoiselle suomalaiselle perusopetukselle ja maalaillut tarpeettomia uhkakuvia. Niin tai näin – tiedon hankkiminen ja kokonaiskuvan hahmottaminen on aina itse kunkin omalla vastuulla. Kuitenkin niin, että aina kannattaa kilauttaa kaverille, kun ei itse tiedä tai osaa. Siinä saattavat aja-

tukset avartua. Ajattelun jälkeen seuraa vaikein vaihe, toiminta, mutta kyllä sekin onnistuu, jos uskaltaa kokeilla ja erehtyä. Etenkin kun muistaa, ettei kukaan muuta maailmaa yksin.

Visioita 1. Oppiazza

TULEVAISUUDEN KOULU -RYHMÄ

Oppiazzan tilallisessa ajatuksessa yhdistyy yhteisen (avoimen) ja yksityisen (luokan) oppimisen tilan idea. Tilan keskuksen muodostaa piazza, muodoltaan suorakulmainen. Se on avoin, mutta sitä voidaan täyttää tarvittaessa esimerkiksi tuoleilla ja pöydillä. Oppiazzan pitkällä sivulla on kulissiseinä piazzalle päin ja se luo piazzamaista tunnelmaa väreineen ja muotoineen. Tarpeen mukaan tilan tunnelmaa voidaan helposti muuttaa kulissiseinää muuttamalla. Molemmilla sivuilla on kaksi sisäänkäyntiä luokkiin, joita on kahdessa kerroksessa. Piazza sen sijaan

on avoin, kahden kerroksen korkuinen tila. Oppiazza luo erityisen hyvät puitteet aihe- ja oppiaineintegraatiolle sekä erilaisille yhteisille, laajemmille teemaprojekteillemme, jossa luokkien välistä piazzaa voidaan hyödyntää yhteen tulemisen tilana. Erityisesti oppiazza soveltuu humanististen ja kulttuuriaineiden sekä taideaineiden opiskeluun. Tilan lyhyemmät päädyt ovat joko auki tai mikäli toinen on seinää, sinne voidaan sijoittaa esimerkiksi Visioita 2:n - portaat.

Tyhjän tilan lumo

EMMA KOSTIAINEN

*Väärä käsitys tyhjyydestä
hävittää hidastajärkisen, niin kuin
väärin käsitetty käärme
tai väärin tehty taika.
(Nāgārjuna)*

Tulevaisuuden koulu -ryhmän työskentelyssä kantavana ideana on uskallus ajatella ja tehdä toisin. Omassa visiointityössämme toisin tekeminen ja muutokset eivät niinkään rakennu jo jonkun tunnetun tai tiedetyn varaan. Sen sijaan tuntemattoman ja tyhjän käsitteet ovat keskeisiä. Muutosten idut syntyvät ensin ajattelussa ja yhteisessä kehittämisessä. Usein muutos kuitenkin jää ns. paperille tai ilmaan, eli teksteiksi ja kirjoituksiksi sekä puheeksi muuttumisen toiveesta: mitä voisi tai pitäisi tehdä toisella tavalla ja muuttaa? Muutosta ei kuitenkaan synny, jos emme uskalla visioida sekä sen perustalta ottaa rohkeita askelia ja konkreettisesti tehdä työtämme toisella tavalla.

Näkemyksemme mukaan vallitsevaa käsitystä koulusta ja koulutuksesta tai opetuksesta ja oppimisesta hallitseekin tyhjän fobia. Se ilmenee heikkona epävarmuuden sietokykyinä sekä pelkona erilaista, outoa ja niin sanottua ei-tietämistä kohtaan. On tyypillistä, että ”tyhjää” ja ”tyhjyyttä” aliarvioidaan ja sitä ei oikeastaan pidetä minään (ks. Periäinen 1998, 12).

Myös sanan synonyymit ”sisällötön” ja ”sisällyksetön” viittaavat johonkin ei-toivottavaan asiain tilaan, esimerkiksi kiireen uuvuttama tai masennuksen murtama kokee elämässään tyhjyyden tunnetta. Tai kun kyselyissä tai äänestämässä jätetään kysymys tai tila täyttämättä, on se osoitus siitä, että ei haluta tai osata ottaa kyseiseen asiaan kantaa. Edelleen, tyhjän idea liitetään helposti tehotomuuteen ja ei-pragmatismiin, mikä on nykyisessä yhteiskunnassa hyvin sopimaton ja epäarvostettavaa (ks. Horkheimer 2008, 52-57). Lausahdus, on turha keksiä pyörää uudestaan, on usein kuultu opettajien ja koulutuksen kehittäjienkin suusta. Vallitseva ajatus siis on, että tyhjästä ei saa, tai ainakin siitä on typerää lähteä liikkeelle. Tämä ajatus nielläään kriittikittömästi. Mielestämme kuitenkin pyörän uudelleen keksimisessä on kiinnostumisen, innostumisen ja toisin tekemisen syvä idea. Emme tarkoita pyörän uudelleen keksimisellä kuitenkaan naiivia tietämättömyyttä jo olemassa olevasta.

*Tyhjä tila on yllätyksiä täynnä. Se ansaitsee enemmän kuin olankohautuksen. Mielenkin tyhjentäminen ennakkoluuloista ja -asenteista, kaikesta turhasta, on luovan ajattelun edellytys.
(Periäinen 1998, 27.)*

Uuden kehittämisessä ja tulevaisuuden

visioinnissa on olennaista asettaa tyhjä keskeiseksi ja arvokkaaksi lähtökohdaksi. Mikäli koulutuksen keskeisimmät pilarit rakennetaan jo tiedetyn varaan, on todennäköisyys muuttumiselle hyvin vähäistä: on liikaa kokemusta ja vertailupintaa siihen, minkä jo valmiiksi tiedetään onnistuvan tai epäonnistuvan. On siis loogisempaa, että tuntemattoman ja tyhjän merkitys asettuu entistä tärkeämmäksi ja merkitysisällöiseksi lähtökohdaksi tulevaisuuden koulutusajattelussa. Tulevaisuusskenaarioissamme pyrimme luomaan ja vahvistamaan tuntematonta ja tyhjää arvostavaa orientaatiota koulun ja sen muuttumisen lähtökohtina. Oppimisen prosessin keskiössä ovat aktiivinen ja omakohtainen suhde ympäristöön, dialogisuus ja merkitysten rakentaminen sekä tutkiva, kokeileva ja reflektoiva toiminta. Tällaisessa oppimisen prosessissa toimijat – oppilaat, opiskelijat, opettajat, tutkijat – eivät työskentelyyn lähtiessään voi tarkasti tietää, millainen lopputulos saadaan yhdessä aikaan ja mikä on seuraava askel, joka pitäisi ottaa (ks. Klemola & Kostiainen 2013; Kostiainen & Rautiainen 2013; Rautiainen, Jääskelä, Kostiainen, Klemola & Silander.).

Tyhjän fobian kääntäminen tyhjän tilan lumoksi on olennainen metodi, jotta pystytään irtautumaan nykyisestä ja katsomaan riittävän kauaksi tulevaisuuteen. Metodissa on tärkeää, että irrotaan konkreettisesta nykyisestä koulusta ja sen kritiikistä, missä on paljon puhetta siitä, mikä ei ole nykyisin mahdollista. Omassa skenaariotyöskentelyssämme olemme esi-

merkiksi tutkineet tulevaisuuden koulua abstraktioiden avulla (ks. Freire 2005). Olemme kuvitteellisesti konstruoineet erilaisia kuvauksia koulusta ja oppimisesta vaikkapa vuonna 2040 tai 2060. Konstruoinnit ovat esimerkiksi tarinoita, lehtijuttuja, kirjeitä tai videoita tulevaisuuden koulusta, miltä siellä näyttää ja tuntuu, mitä siellä tehdään ja miten, keitä koulussa työskentelee ja millä tavoin. Tällöin tulevaisuuden abstraktion ja nykyisen konkreettisen välille syntyy kiinnostava dialektinen jännite. Tässä ”väliin” jäävässä tilassa joutuu testaamaan myös ajattelun rajoja: minkä voi edes kuvitella mahdolliseksi tulevaisuudessa. Tärkeää on myös tutkia abstraktioita yhteistoinnillisesti: esimerkiksi opiskelijat ovat tehneet eri yhteyksissä visioita, esimerkiksi videoita, tulevaisuuden koulusta ja opettajankoulutuslaitoksen henkilökunta on kirjoittanut näkemyksiään tulevaisuuden koulusta.

Visioita tulevaisuuden koulusta -seminaarissa käytimme työmenetelmänä tyhjän tilan täyttämistä. Teatterin tyhjä näyttämö symboloi tulevaisuuden koulua, ja seminaarin osallistujia eli yleisöä pyydettiin täyttämään tyhjää tilaa niillä arvokkaaksi katsomillaan asioilla, joilla tulevaisuuden koulua on hyvä täyttää. Tällaisiksi teemoiksi nousivat muun muassa kiinnostuminen, hyvinvointi, luovuus, yhteisöllisyys ja ihmettely. Tämäkin tulevaisuuden koulua abstrahoiva kokeilu osoitti, että tyhjää ei aleta täyttää epäolennaisella. Siinä on juuri tyhjän tilan lumo.

LÄHTEET

Freire, P. 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Suom. J. Kuortti. Tampere: Vastapaino.

Horkheimer, M. 2008. Välineellisen järjen kritiikki. Suom. O.-P. Moisio & V. Pietilä. Tampere: Vastapaino.

Klemola, U. & Kostiainen, E. 2013. Yhteisöllisyys, tasavertaisuus ja autenttisuus opettajaksi opiskelussa. Teoksessa Jääskelä, P., Klemola, U., Lerkkanen, M.-K., Poikkeus, A.-M., Rasku-Puttonen, H. & Eteläpelto, A. (toim.) Yhdessä parempaa pedagogiikkaa. Interaktiivisuus opetuksessa ja oppimisessä. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos, 103-114.

Kostiainen, E. & Rautiainen, M. (toim.) 2013. Luokanopettajan omakuva 2013. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, Tutkimuksia 89.

Periäinen, T. 1998. Tyhjä/void. Jyväskylä: Kustantajat Sarmala Oy/Rakennusalan kustantajat RAK.

Rautiainen, M., Jääskelä, P., Kostiainen, E., Klemola, U. & Silander, T. Katse tulevaisuuteen päin! (Artikkelikäsikirjoitus)

Koulun sanat

NICO RISSANEN

Minulla on kertynyt monenlaisia ajatuksia siitä, miltä mielestäni tulevaisuuden koulun pitäisi näyttää. Kasvatusfilosofiaa ja kouluhannetta rakentaessani olen ohittanut pisteen, jossa yksittäisen uuden taikasanan tutkiminen lumosi minut – nyt minua kiinnostaa pohtia, mitkä kaikki sanat sinne kuuluvatkaan ja mitkä eivät. Tästä kokonaisvaltaisemman vision tarpeesta syntyi teksti ”Koulun sanat”.

Mitkä sanat – ja niitä vastaavat teot – kuuluvat sinun kouluusi?

Demokraattinen kasvatus.

*Oppilaslähtöisyys. Itseohjautuvuus.
Proaktiivisuus. Toimijuus.*

*Kiireettömyys. Oppiaineettomuus.
Luokattomuus.*

Vapaus. Vastuu.

Sisäinen motivaatio.

*Yhteisöllisyys. Läheisyys. Yhteisökuri.
Vuorovaikutustaidot.*

Kokeileva hapuilu. Tutkiva oppiminen.

*Dialogisuus. Keskustelevuus.
Uteliias pohdinta. Kriittisyys.*

Turvallisuus. Aitous. Avoimuus.

*Spontaanius. Mielekkyyys.
Iloisuus. Onnellisuus.*

Taito. Taide. Tieto. Ymmärrys.

Luovuus. Vapaa itseilmaisu.

Tunteet.

Metaoppiminen. Oppiminen.

Draama. Tanssi. Leikinomaisuus.

Opettajan kasvatusvastuu.

*Jatkuva palaute. Itsearviointi.
Arvosanattomuus.*

*Pulpetittomuus. Satulatuoli. Patja.
Vapaavalintainen paikka.*

Vastuu ympäristöstä.

Pakko. Valta. Kipu. Konflikti.

*Rehellisyys. Rohkeus. Huolehtiminen.
Oikeudenmukaisuus. Viisaus.*

Värikkyyys. Monipuolisuus.

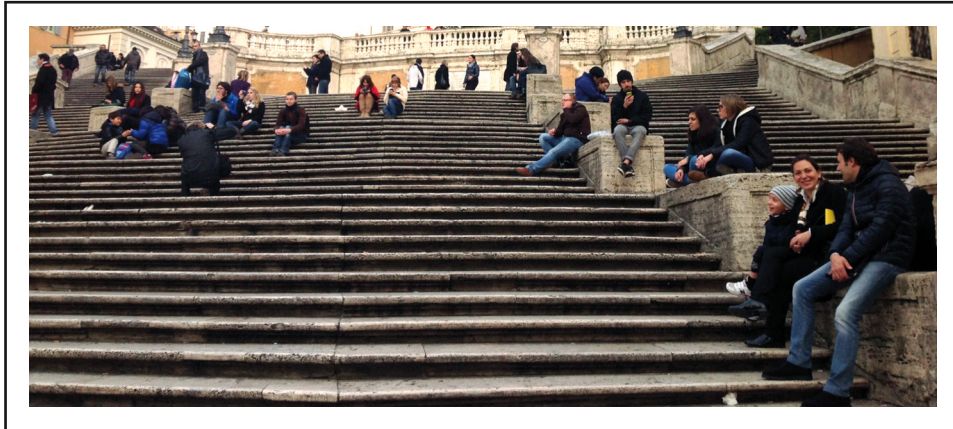
*Osallisuus. Nöyristelemättömyys.
Muutos. Taloudellisuus.*

*Dewey. Freire. Freinet.
Sokrates. Neil. Jyväskylä.*

Yksilöinä. Yhdessä.

Visioita 2. Portaavat

TULEVAISUUDEN KOULU -RYHMÄ

Portaat edustavat tilaa, jolla on selkeästi määritelty käyttötarkoitus; siirtyminen paikasta toiseen. Käytävien tavoin portaavat ovat kuitenkin eräänlaista väli-tilaa, jossa oleskeleminen, pysähtyminen ja tilan hyödyntäminen on vähäistä tilan perinteisen käytön näkökulmasta. Portaavat houkuttavat kuitenkin erityisesti nuoria istuskelemaan, “notkumaan”. Samalla ne tarjoavat erityisen kohtaamisen ympäristön. Portailla istuskeleminen rikkoo niiden konventionaalista käyttötarkoitusta sekä sosiaalisia normeja, mikä osaltaan tekee notkumisesta jännittävää ja paikasta mielenkiintoisen kohtaamisen tilan. Myös portaiden dynaaminen luonne tekee niistä houkutte-

levan. Portailla istuminen mahdollistaa tapahtumien virrassa olemisen, ohikulkevien ihmisten tarkkailun tai heidän kohtaamisen. Portailla “notkuminen” muuttaa myös vuorovaikutuksen luonnetta jos tilannetta vertaa vaikkapa luokkahuoneen vuorovaikutukseen.

Koulussa portaavat voivat olla selkeästi vain siirtymisen tarkoitettu väli-tila. On myös mahdollista laajentaa portaiden käyttötappaa perinteisestä käyttötarkoituksesta myös kohtaamisen tilaksi tai muuttaa niiden tarkoitusta kokonaan, jolloin portaiden funktiona on toimia kohtaamisen vuorovaikutteisena tilana.

Englanninkielinen sisällönopetus (CLIL) tulevaisuuden koulun mahdollisuutena ja haasteena

KRISTIINA SKINNARI & TEIJA KANGASVIERI

CLIL (Content and Language Integrated Learning) = "Kaikki opetuksellinen toiminta, jossa oppijoiden enemmistölle vierasta kieltä käytetään sisältöjen opetuksen välineenä" (Rasinen 2006, 37). Suomessa CLIL-opetuksessa käytetty kieli on pääsääntöisesti englanti.

Englanninkielinen perusopetus lisääntyy (Linturi & Rubin 2011, 87–88). Seuraako tästä koulutuksellista epätasa-arvoa? Vai onko tässä mahdollisuus kansainväliseksi kasvamiseen ja koulun ulkopuolella opitun kielitaidon hyödyntämiseen?

Kielen ja sisällön integraatio on enemmän kuin huomioimista oppitunneilla. Projektityössä ja t oppilaat voivat hyödyntää kielitaitoaan monipuolisesti.

Kieli on sisällön opettamisen väline, mutta CLIL-opetuksessa integroituvat myös kulttuurit ja ihmiset uudenlaisten työtapojen kautta.

CLIL-opettajan kokemuksia

CLIL-opettajan kokemus kahdessa kulttuurissa opettamisesta on se, että CLIL sopii kaikille, mutta sitä täytyy toteuttaa eri tavoin eri konteksteissa.

Lasten ja nuorten arki on nykyään hyvin monikielistä ja heidän median käyttönsä on runsasta. Lapset ja nuoret oppivat kieliä, erityisesti englantia, myös koulun ulkopuolella, mutta oppilaiden kielitaito ei tule aina koulussa esille.

1 kuin molempien esillä oloa ja ää ja tutkivassa oppimisessa onipuolisesti.

Kielenopetuksen traditiot

Lähteet

Linturi, H. & Rubin, A. 2011. Toinen koulu, toinen maailma. Oppimisen tulevaisuus 2030. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus. TUTU-julkaisuja 1/2011.

Rasinen, T. 2006. Näkökulmia vieraskieliseen perusopetukseen: Koulun kehittämishankkeesta koulun toimintakulttuuriksi. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 281.

Visioita 3. Lähde

TULEVAISUUDEN KOULU -RYHMÄ

Oppimisen lähde on yhteen kokoontumisen tila, jonka äärelle opiskelijoiden ja opettajien on työstettävä tilassa olevaa kasvatukseen/oppimiseen liittyvää kysymystä. Tilaan tallentuu kaikki se työ, mitä julkisessa oppimistilassa tehdään. Tila voi toimia koko yhteisön yhdessä ajattelemisen tilana (kysymyksen kautta) – sinne voivat tulla myös muutkin ideoimaan ja oppimaan. Lähteestä voi ammentaa aineksia omaan ajatteluun ja vastavuoroisesti oman ajattelun tuotoksia voidaan jakaa yhteisölle poh-

dittavaksi. Oppimisen lähdeä määrittää tietty vapaus ja vapaaehtoisuus tekemisessä, se ja sen äärellä tehtävä yhteisöllinen ajatustyö on itsessään niin inspiroivaa ja houkuttelevaa että oppijoita ei tarvitse houkutella tekemisen äärelle.

Hyvää huomenta! Istukaa, olkaa hyvä - Liikkuminen tulevaisuuden koulussa

TOMMI MÄKINEN & KIMMO KORPI

Suomalaisen talouden hyvinvointi on huolestuttanut maamme mediaa viime vuosina. Sen sijaan suomalaisten hyvinvointi on saanut huomiota paljon vähemmän. Talouden madonluvuisista huolimatta Suomen voi yhä määrittellä kuuluvaksi hyvinvointivaltioiden joukkoon. Modernin hyvinvointivaltion tunnuspiirre näyttäisi olevan, että sen kansalaiset eivät voi hyvin. Liikunta- ja terveystasvattajina olemme tästä huolissamme.

Jo pieni sanomalehtikatsaus huolestuttaa. Sen mukaan kaksikymppisten miesten lihaskunto on heikentynyt jo vuodesta 1993 (Helsingin Sanomat 24.10.2013). Kestävyyskunnan osalta alamäki on ollut jo paljon pidempi. Olympiakomitean lääkärin Harri Hakkaraisen mukaan lapsilla on jo aikuisten elintasosairauksia (Helsingin Sanomat 10.10.2013). Elinkeinoministeri Jan Vapaavuori on puhunut jopa kansallisesta hätätilasta. Entisen kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäen mukaan tätä hätätilaa pitäisi lähteä tukemaan laajalla rintamalla (Nuori Suomi 22.10.2013). Yksinkertaistaen näyttää siltä, että hyvinvointi on hukassa.

Tässä kirjoituksessa haluamme visioida tulevaisuuden koulua, jonka tär-

keimpiä tehtäviä pitäisi mielestämme olla liittyminen hyvinvoinnin etsimisen rintamaan. Suomalaislasten ja -nuorten menestys Pisa-tutkimuksissa kertoo osaltaan hyviä uutisia koulujärjestelmästä ja opettajankoulutuksen toimivuudesta. Sen sijaan hyvinvoinnin ja liikkumisen edistäjinä koululaitoksella on vielä hurjasti tehtävää. Halutessaan suomalainen koulujärjestelmä kykenee ottamaan vahvan roolin liikkumisen ja aktiivisen elämäntavan edistäjänä.

Suomessa on oltu huolissaan nuorten heikkenevästä kunnosta jo vuosia (mm. Valtioneuvoston selonteko 2003; Aira ym. 2013). Kansainvälisissä vertailuissa suomalaiset alakouluikäiset lapset sijoittuvat liikunnalliseen kärkipäähän. Hyvä me! Menestys vertailuissa tuntuu suomalaisista aina maukkaalta. Todellisuudessa 11-vuotiaista pojista 38% ja tytöistä 25% liikkuu suositusten mukaan riittävästi. Ei hyvä! Vielä huonomaksi tilanne muuttuu murrosiässä, jossa suomalaisnuorten liikkumisen määrä ja vertailusijoitus romahtavat tuntuvasti alaspäin (Aira ym. 2013).

Aluksi on pohdittava, mitä tarkoitamme sanalla liikkuminen. Usein miellämme liikkumisen erilliseksi toiminnaksi, joka tapahtuu irrallaan

muusta elämästä. Lapselle se tarkoittaa koulussa liikuntatunteja ja vapaa-ajalla urheiluseuraharjoituksia. Entä jos näkisimmekin liikkumisen kaikkena aktiivisuutena tai vielä laajemmin passiivisuuden vähentämisenä? Tutkija Arto Pesola (2013) käyttää paljon huomiota herättäneessä kirjassaan termiä luomuliikunta. Luomuliikunnaksi voidaan Pesolan (2013, 37) mukaan määrittää kaikki liikkuminen ja lihasten aktivointi löntystelystä lämäriin ja seisokelusta spurttiin. Kaikki paitsi istuminen ja makaaminen ovat jonkinlaista liikkumista. Pienikin aktiivisuus nostaa ihmisen aineenvaihduntaa selvästi. Lisäksi istumisen välttämällä on vaikutuksia mm. veren insuliiniin, tuki- ja liikuntaelimestön kipuihin ja esimerkiksi lonkkamurtumien vähenemiseen (Pesola 2013, 68). Voisiko tällainen ajattelutapa antaa lisää mahdollisuuksia tulevaisuuden koululle liikunnan edistämässä? Pesola (2013, 75–77) esittelee vahvoja perusteluja sille, että istumisen vähentämisellä saavutetaan merkittävämpiä terveysvaikutuksia kuin kuntoliikunnan lisäämisellä.

Kansainvälinen terveysjärjestö WHO pitää liikkumisen puutetta maailman neljänneksi suurimpana itsenäisenä kuolemanriskinä. Taakse jäävät mm. ylipaino, korkea kolesteroli ja alkoholi (WHO 2009). Liikkumattomuuden yleisin muoto on istuminen. Pitkäkestoinen istuminen on useiden tuki- ja liikuntaelimestön vaivojen taustalla ja keskeinen syy lihavuusepidemiaan

(Vuori & Laukkanen 2011). Liika istuminen jopa kumoo liikunnan harrastamisen hyötyvaikutuksia (Husu ym. 2011) Istumisen vähentäminen on otettu vakavasti, kun on mietitty liikkumisen lisäämistä. Kouluikäisten fyysisen aktiivisuuden suosituksissa (Tammelin & Karvinen 2008) asiantuntijaryhmä kehottaa välttämään pitkiä istumisjaksoja päivän aikana. Sosiaali- ja terveysministeriön terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjauksissa istumisen vähentäminen on otettu ensimmäiseksi periaatteeksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013).

Lapsena opittua liikunnallisesti passiivista elämäntapaa on vaikea muuttaa (Rajala ym. 2010). Sen takia tulevaisuuden koulussamme jokaisen opettajan velvollisuus on toimia osaltaan liikkumisen edistäjänä. Kukaan ei voi ulkoistaa itseään tästä vastuusta. Missä ja miten opettajat voivat liikkumista ja yleistä terveyttä edistävää fyysistä aktiivisuutta lisätä?

Luokkahuone on usein paikka, joka houkuttelee ja joskus suorastaan pakottaa istumaan. Istukaa, olkaa hyvä! Seisomaan nouseminen ja etenkin kävelemään lähteminen eivät kuulu luokkahuoneeseen, vaan rikkovat luokan sääntöjä. Pulpetit täyttävät usein luokkahuoneen niin, että esimerkiksi piirin muodostaminen luokkaan on suorastaan mahdotonta. Reput vaikeuttavat kävelyä, joten on ehkä helpompaa tehdä paritehtävät vieruskaverin kanssa kuin

vaihtaa kesken tuntia paria toiselle puolelle luokkaa. Pulpetit on tehty yhdestä muotista, joten ne ovat suurimmalle osalle eri kasvun vaiheissa oleville oppilaille sopimattomia. Lisäksi ne ovat raskaita ja hankalasti siirreltäviä. Onko syy liikkumattomuuteen ja vähäiseen aktiivisuuteen siis huonoissa luokkatiloissa? Vai onko kyse enemmän tottumuksista ja tavoista? Esimerkiksi luokkatilan järjestelyn voi mieltää fyysisenä viritäytymisenä ennen tunnin alkua eikä se kestä kuin hetken. Tehtäviä voi kokeilla tehdä joskus muutenkin kuin oppikirja pulpetin kantta vasten. Mikäli tulevaisuuden koulun luokkahuone nähdään tilana, joka mahdollistaa monipuolisten opetusmenetelmien käytön, purkaa se samalla myös passiivisuuteen kannustavia rakenteita ja käytänteitä.

Oli luokkahuone kuinka motivoiva opiskelupaikka tahansa, lisää pelkästään ulos siirtyminen aktiivisuutta automaattisesti. Eräs suomalainen vaihto-opiskelija yllättyi, kun näki norjalaisten oppilaiden opiskelevan ihmisen verenkiertoelimistöä pihalle rakennetun radan avulla. Eräessä suomalaisessa alakoulussa nelosluokkien ympäristötiedon tunti päättyy usein liikuntasaliin, jossa leikitään tunnin aiheeseen liittyvää leikkiä. Miksei tulevaisuuden koulussa voisi olla esimerkiksi perjantaisin ulkona rastirataa, jonka avulla kerrataisiin viikon oppimiskokemukset? Tulevaisuuden koulussa ei puhuta liikenneturvallisuudesta luokassa, vaan rakennetaan oppilaiden kanssa liikennepuisto koulun pihalle.

Terveyttä ja hyvinvointia mieltävissä yrityksissä on siirrytty toteuttamaan kävelypalavereja ulkona. Mikä estää koulua toimimasta samoin?

“Välitunti on koulun paras tunti”, on väite, jonka muistamme omasta nuoruudestamme ja jonka monet tulevaisuuden koulunkin oppilaat varmasti allekirjoittavat. Omasta nuoruudesta tosin muistamme, että ainoat käytössä olevat välituntivälineet olivat risainen luokan pallo, kaikilta löytyvät jojot, hyppynarut ja aina varattuna olleet kaksi keinua. Väitämme, että lapset liikkuvat, jos ympäristö kannustaa liikkumaan. Onneksi monessa alakoulussa onkin nykyään käytössä välituntilainamo, josta oppilaat saavat lainata erilaisia liikuntavälineitä käyttöönsä välitunnin ajalle. Aina ei edes tarvita välineitä. Isot kivet ovat loistavia parkour-paikkoja, puut toimivat kiipeilytelineinä tai leikkien turvapaikkana, ja erilaiset hipparuutuleikkikuviot maalattuna asvalttiin luovat luonnollisia paikkoja leikkimiseen. Salkopallo, ulkopingispöydät ja skeittipaikat ovat aktiivisuuden keskipisteitä ainakin paikoissa, joissa olemme näitä nähneet. Ja nämä ovat usein vain meidän aikuisten ideoita mielenkiintoisiksi liikuntapaikoiksi. Lapsilta ideoita tulee varmasti aivan eri tavalla. Mahdollistetaan siis lasten luovuus arjen aktivoimiseen, liikkumiseen ja hyp-pimiseen.

Yhden mielestämme keskeisen tekijän haluamme vielä ottaa esiin aktiivisuuden lisäämisessä välitunneilla. Opettajalla on käytössään lukemattomia välitunteja viikon aikana. Usein opettajan välitunnit kuluvat seuraavaa tuntia valmistellessa tai edellistä purkaessa. Mutta mitä, jos tulevaisuuden opettaja ottaisi tavoitteekseen kerran viikossa käydä yhdellä välitunnilla liikkumassa ja leikkimässä oppilaidensa kanssa? Meidän kokemuksemme mukaan tällainen toiminta lisää paitsi liikunta-aktiivisuutta, myös syventää oppilaan ja opettajan välistä vuorovaikutussuhdetta. Mallioppimisen voimaa ei voi aktiivisuuden lisäämisessäkään korostaa. Opettajanhuoneen kahvintuoksuinen sohva on luonnollisesti houkutteleva vaihtoehto, mutta ulkoilu ja sykkeenostaminen auttavat myös opettajaa jaksamaan seuraavat sisälläolotunnit.

Liikkumisen esteitä olemme usein myös me opettajat. Se voi olla tiedostettua, mutta usein myös tiedostamatonta. Mietimmekö koskaan, kuinka paljon liikkumista me tai yhteiskunta kiellämme? Voiko välitunnilla talvella harrastaa leikkipainia kaverin kanssa? Mitä tapahtuu koko välituntipihan mielenkiintoisimmalle liikuntapaikalle, jäämäelle? Ei siitä ainakaan laskea saa. Lumipallojen näkeminenkin saa meidät näkemään punaista, sisällä juokseminen on kielletty, tietenkin. Onko oppilailla (tai edes meillä aikuisilla) pääsyä parhaimpiin liikuntapaikkoihin? Ovatko liikuntatilat käytössä op-

pilaille välituntisin, koulun jälkeen ja viikonloppuisin? Media ja vanhemmat pistävät myös oman lusikkansa sopaan: uskallammeko kohta enää astua jalallammekaan kauemmaksi tuoleista, jokuhan saattaa vaikka kompastua (Itse asiassa tuoleihinkin olisi hyvä laittaa turvavyöt). Opettajaystävämme oli yhdessä suomalaisessa alakoulussa välituntivalvojana ja sai todeta, kuinka keinuista ja kiipeilytelineistä hyppiminen oli kiellettyä. Toisessa suomalaisessa alakoulussa ei saanut pelata jalkapalloa välituntisin, koska se on vaarallista. Näitä rajoitteita ei meidän tulevaisuuden koulumme ole rakentamassa. On toki tärkeää ymmärtää aktiivisuuteen liittyviä riskejä ja pyrkiä minimoimaan niitä. Mustelma sääressä on kuitenkin tuskin niin vaarallista kuin lasten passiivisuus. Koulumme ja sen opettajat uskaltavat laittaa myös passiivisuuteen kannustavia normeja nurin ja miettiä, miten nämä asiat voisivat toteutua ilman turhia riskejä. Näemme kuitenkin paljon valoisaa tämän kappaleen sisällössä. Jo näihin asioihin huomion kiinnittäminen vie pitkälle. Ei tarvitse keksiä pyörää uudestaan, vaan miettiä, voimmeko kaataa turhia kieltoja ja antaa oppilaidemme liikkua luonnonmukaisesti.

Liikkumisen edistäminen ei vaikuta ainoastaan liikkujan fyysiseen terveyteen, vaan vaikutukset ulottuvat monipuolisesti elämän eri osa-alueille. Miltä kuulostaisi lääke, jolla olisi myönteinen vaikutus lasten tiedolliseen toimintaan,

kuten muistiin, tarkkaavaisuuteen, sekä yleisiin tiedonkäsittely- ja ongelmanratkaisutaitoihin, kouluarvosanoihin, matemaattiseen ajatteluun, keskittymiseen ja osallistumiseen? Syväoja tutkijakollegoineen (2012) löysi lääkkeeksi liikkeen lisäämiseen. Ostaisitko sinä tätä lääkettä apteekista? Entä jos se olisi ilmaista? Tätä lääkettä ei tarvitse hakea apteekista, vaan se on kiinni meistä itsestämme. Ja se on ilmaista! Näillä toiminna ei pelkästään edistetä liikkumista, vaan myös oppimista, vertaissuhteita, hyvinvointia, vastuunkantoa ja monia muita asioita. Liikkumisen lisäämisellä on opettajien kokemuksen mukaan pystytty lisäämään myös työrauhaa ja kouluviihtyvyyttä (Tammelin, Laine & Turpeinen 2012). Jos opettaja näkee esimerkiksi erilaisten opetusmenetelmien tai uudenlaisten oppimisympäristöjen edistävän yksistään liikkumista tai yksistään oppimista, jäävät ne helposti ajatuksen tasolle. Entä jos avarramme mieltämme ja alamme näkemään toimiemme vaikutuksen monelta näkökannalta? Sillä, että viemme lapset ulos oppimaan, lisäämme toiminnallisempaa oppimista mutta myös edistämme lasten terveyttä, lisäämme heidän liikkumistaan ja annamme tilaa vertaissuhteiden kehittymiselle.

Kirjoituksessamme puhumme tulevaisuuden koulusta. On kuitenkin lohduttavaa, että aktiivisuuden lisäämisen ja hyvinvointiin kiinnitetään jo nyt huomiota monissa kouluissa. Liikkuva koulu -hanke on levinnyt ympäri

Suomea, ja erilaisia normeja on rikottu liikkumisen edistämiseksi (www.liikkuvakoulu.fi). Se on vaatinut asennemuutosta, nuorten kuulemista, osallisuutta ja kaikkien koulun jäsenten yhdessä tekemistä. Muutoksen tekeminen ei yläkouluissa ole ollut helppoa, mutta se on ollut mahdollista. (Rajala, Turpeinen & Laine 2013.) Alakouluissa muutoksen tekeminen on yläkoulujakin helpompaa. Erilaisista koulukohtaisista kokeilusta onkin saatu lukea viime aikoina lehdistä. Turussa on toisella luokalla vähennetty luokan tuolien määrää ja laskettu matematiikkaa seisten tai lattialla maaten (Pääskyvuoren koulun kotisivut). Vantaalla puolestaan koulun liikuntasalia on välituntisin annettu luokkien käyttöön (Helsingin Sanomat 16.10.2013). Liikkumisen edistäminen ei vaadi suuria rahamääriä, vaan ajattelutavan ja asenteen muutosta koko koulussa. Liikkumisen edistämisen avulla tuemme myös muita tulevaisuuden kouluun liittyviä visioita, joista seminaarissa haaveilimme. Ehkä jonain päivänä hyvinvointivaltion kansalaiset voivat paremmin. Muutos lähtee meistä itsestämme. Missä asennossa sinä luit tämän kirjoituksen?

LÄHTEET

Aira, T., Kannas, L., Tynjälä, J., Villberg, J. & Kokko, S. 2013. Nuorten liikunta-aktiivisuus romahtaa murrosiässä - onko mitään tehtävissä? *Liikunta ja Tiede* 50 (4), 24–29.

Helsingin Sanomat 10.10.2013. Liikkumattomuus sairastuttaa nuoria. Osoitteessa: <http://www.hs.fi/paivanlehti/10102013/urheilu/Liikkumattomuus+sairastuttaa+nuoria/a1381293297437> Luettu: 28.10.2013.

Helsingin Sanomat 16.10.2013. Korson taukoja tahdittavat kahvi ja hiki. Osoitteessa: <http://www.hs.fi/mesta/a1381813231992>. Luettu: 28.10.2013.

Helsingin Sanomat 24.10.2013. Kaksikymppisten miesten lihaskunto heikentynyt kaksikymmentä vuotta. Osoitteessa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1382585279604> Luettu: 28.10.2013.

Husu, P., Paronen, O., Suni, J. & Vasankari, T. 2011. Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:15.

Kantomaa, M., Syväoja, H. & Tammelin, T. 2013. Liikunta - hyödyntämätön voimavara oppimisessa ja opettamisessa? *Liikunta ja Tiede*. 50(4), 12–17.

Liikkuva koulu. www.liikkuvakoulu.fi. Luettu 28.10.2013.

Nuori Suomi 22.10.2013. Varhaiskasvatus kansallisen hätätilan ratkaisemisen ytimessä. Osoitteessa: <http://www.nuorisuomi.fi/artikkeli-paivahoito?id=34170731-varhaiskasvatus-kansallisen> Luettu: 28.10.2013.

Pääskyvuoren koulun kotisivut. 2A ja 2B luokissa sisustetaan ja haetaan vaihtelua työasentoihin. Osoitteessa: <http://blog.edu.turku.fi/paaskyvuori/2013/10/09/2a-ja-2b-luokissa-sisustetaan-ja-haetaan-vaihtelua-tyoasentoihin/>. Luettu: 28.10.2013.

Pesola, A. 2013. Luomuliikunnan vallankumous. Sohvanpohjalta taisteluvoittoon. Lahti: Fitra.

Rajala, K., Haapala, H., Kantomaa, M & Tammelin, T. 2010. Liikunnan edistäminen lapsilla ja nuorilla - liikuntaan vaikuttavat tekijät ja liikuntainterventioiden vai-

kutukset. LIKES-tutkimuskeskus. Osoitteessa: http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/erityinen%20tuki/LISY_katsaus_101214.pdf. Luettu: 28.10.2013.

Rajala, K., Turpeinen, S. & Laine K. 2013. Notkeampi koulu - Aktiivisempi koulupäivä? Teoksessa: Harinen, P. & Rannikko, A. (toim.). Tässä seison, enkä muuta voi? Nuorisotutkijoiden ajatuksia nuorten liikunnasta ja sen kipupisteistä. Nuorisotutkimusverkosto. Sivut 24–28.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:10.

Tammelin, T. & Karvinen, J. (toim.) 2008. Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18-vuotiaille. Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry.

Tammelin, T., Laine, K. & Turpeinen, S. (toim.) 2012. Liikkuva koulu -ohjelman pilottivaiheen 2010-2012 loppuraportti. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisu- ja 261.

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle lasten ja nuorten hyvinvoinnista. 2003. Osoitteessa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/lasthyvinvoi/selonteko.pdf>. Luettu: 28.10.2013.

Vuori, I. & Laukkanen, R. 2011. Liiallinen istuminen on terveydelle vaarallista. Terveysliikuntautiset. UKK-instituutti, 7.

WHO 2009. Global health risks. Mortality and burden of disease attributable to selected major risks. Osoitteessa: http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/GlobalHealthRisks_report_full.pdf Haettu 28.10.2013.

Mielipidepalsta

BUSSISEMINAARIPÄIVÄN MERKITYKSELLISTÄ ANTIA MATKAN TEKIJÄT KUVASIVAT SEURAAVASTI.

”Erilaisten ihmisten yhteistyö (opiskelijat, opettajat, tutkijat), paikat tulivat yhteisesti merkityksellisiksi tehtävien ja esitysten kautta. Myös henkilökohtaisia merkityksiä syntyi, kun ei ollut koko ajan kiire ja ehti ajatella ja kokea.”

”Kirkossa kun oltiin hiljaa, minulle tuli hetken kuluttua rauhallinen tunne, että minulla ei ole kiire mihinkään. Se tuntui hyvälle ja vapauttavalle, energiaa ikään kuin vapautui luovaan ajatteluun. Aloin kiinnittää huomiota ympäristöön, pieniin yksityiskohtiin, joiden ohitse normaalisti ehkä vain kävelisi mitään huomaamatta. Aloin kysyä mielessäni kysymyksiä, joita en kysyisi silloin, jos ajattelisin, että minun pitää olla taas seuraavaksi jossain, tehdä kohta jotain, päästä johonkin. Tästä tunnelmasta minulle tuli ajatus, että tällaisia hetkiä ja tiloja tarvitsisi myös kouluun; aikaa sille, että voidaan pysähtyä rauhassa asioiden äärelle. Silloin saattaisi tulla tilaa monille asioille, esimerkiksi tunteille, kysymyksille, uusille oivalluksille.”

BUSSIMATKA VIRITTI AJATUKSIA TULEVAISUUDEN KOULUN VISIOINTITYÖSTÄ.

”Mielestäni tulisi saada kattavampi osallistujajoukko: koulujen opettajia, enemmän väkeä muilta laitoksilta, jotta ei jäisi vain sisäiseksi hymistelyksi. Pitäisin myös arvokkaana, jos tällaista päivää jotenkin lopuksi koostettaisiin ja dokumentoitaisiin: mihin se meitä yhteisönä vei jne. Tämä olisi tärkeää sekä niiden kannalta, jotka eivät päässeet mukaan, että yleisen yhteisen ajattelun jäsentämisen kannalta. Kehittämistyössä voisi tavallaan piirtää polkua, mitä eri toiminnot ovat tuoneet yhteiseen kehittämiseen ja miten ne ovat suunnanneet kehittämisaskeleita.”

”Mielestäni visiointia edistää erityisesti kaikki tämän bussimatkan kaltaiset luovat, erilaiset tavat toimia ja visioida. Tällaisia kannattaisi mielestäni olla lisää, ja sellaisiin olisin valmis sitoutumaan. Ehkä myös ops-työn puitteissa ideoidusta ”tyhjältä tilasta” voisi olla jokin kokeilu; voisiko olla joku aika ja paikka, johon opiskelijat voisivat tuoda asioitaan, ja kouluttajat olisivat ”kuulolla”? ”

KOKEMUKSIA JA MUITA MIETTEITÄ PÄIVÄSTÄ

”Minulle jäi mukava olo päivästä. Kokemus oli erilainen ja siksin piristävä.”

”Olisin kaivannut osallistujien esittelyä. Kaipasin lasten ja nuorten läsnäoloa päivässä.”

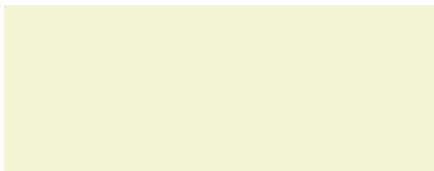
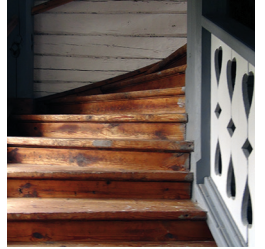
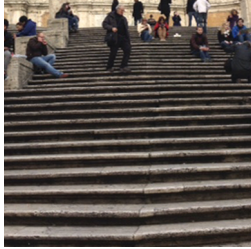
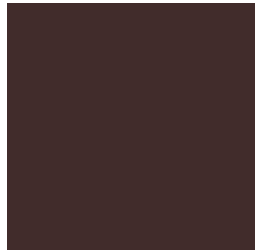
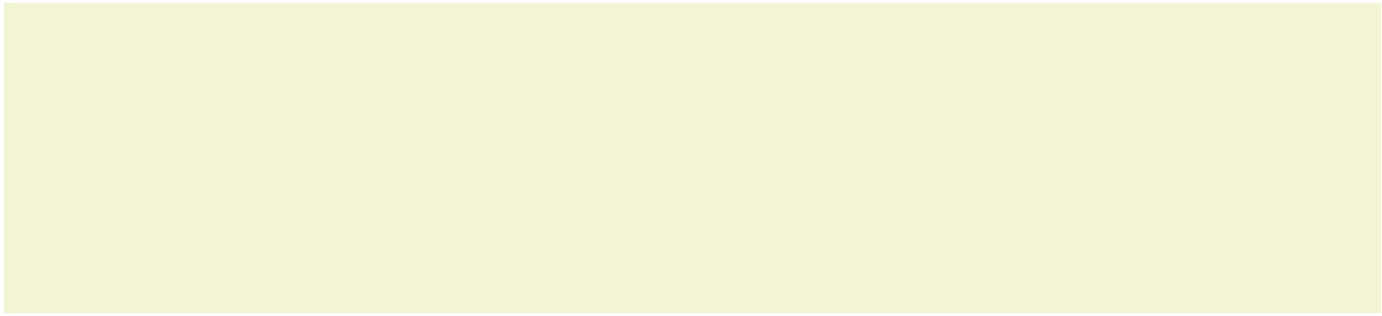
”Tilat sopivat mielestäni esityksille tosi hyvin. Ruokailut olivat oikein hyviä, ja ylipäätään bussimatka, liikkuminen, oli mielestäni erinomainen keino irtautua tavallisesta arjen työstä ja saada ajatukset vapaammin liikkeelle.”

”Ihanaa heittäytymistä! Kunnioitan ihmisiä, jotka osaavat järjestää ja ideoida näin uutta. Juuri näinhän niitä uusia ideoita syntyy.”

”Bussimatka oli inspiroiva menetelmä. Haluaisin Tulevaisuuden koulun visioinnin myös koskettavan yläkoulua. Haluaisin liittää aineenopettajat yhtälailla mukaan keskusteluun ja luomaan tahtotilaa yhteisöllisemmästä ja nuoret osallistavasta koulusta.”

”Tämä ei ollut kuiva päivä täynnä pelkkää puhetta vaan meni myös nahan alle. Lämmin kiitos järjestäjille, olen iloinen, että osallistuin.”

”Oli hienoa kokea tällainen erilainen seminaari, joka herätti paljon ajatuksia ja tunteita. Kiitos. :)”

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

